

Linköpings universitet
Slöjdläroprogrammet 120 p

Tobias Rydström

SKOLLOV

- En form av ferieverksamhet -

Examensarbete 10 poäng

Handledare:
Margareta Grahn-Stenbäck
Estetiska Institutionen

LIU-ESI-EX--
99/34-SE

Avdelning, Institution
Division, Department

Estetiska institutionen
581 83 LINKÖPING

Datum Juni --1999
Date

Språk
Language
Svenska/Swedish

Rapporttyp
Report category
Examensarbete

ISBN

ISRN LIU-ESI-EX--99/ 34-SE -

Serietitel och ISSN
serienummer
Title of series, numbering

URL för elektronisk version

Titel Kollo, en form av ferieverksamhet
Title Summercamp

Författare Tobias Rydström
Author

Sammanfattning

Precis som titelbladet talar om skall detta examensarbete handla om skollov. Det kan vara intressant för oss lärare att veta vad våra barn i skolan gör på skolloven. Jag kommer inte att kunna beskriva allt barnen gör på skolloven, det är omöjligt, men ett sätt att tillbringa skollovet på skall jag försöka beskriva. Om du skriver skollov på ett papper och stryker första och sista bokstaven så får du kvar kollo. Kollo är vad detta examensarbete skall handla om.

Syftet med arbetet är att beskriva en form av skollovsverksamhet (kollo) som har funnits i mer än hundra år. I arbetet skall du som läsare dessutom få veta om skolan och kollo har beröringspunkter sinsemellan och om kollo kan bidra med någonting till skolans utveckling. Min valda begränsning har varit att undersöka kolloverksamheten i Stockholm.

Frågeställningar som har behandlats i arbetet är bland annat: Vilka egenskaper man helst skall ha som kolloledare? Vad finns det för gemensamma grunder mellan skolan och kollo? Hur skulle ett tänkbart samarbete mellan skolan och kollo kunna se ut?

Mitt metodval blev kvalitativa intervjuer. De fem intervjupersonerna hade alla förkunskaper om kollo och de intervjuades öppet av mig med frågor i strukturerad ordning. För att förklara kollo som begrepp och lättare kunna dra slutsatser ligger en litteraturgenomgång först i arbetet. Den beskriver kollohistorien från begynnelse till idag.

I resultatdelen får du som läsare chans att läsa de intervjuades sätt att se på kolloverksamheten efter mina uppsatta frågeställningar. Resultatet ger förhoppningsvis en beskrivande bild av kollo. I övrigt kommer resultatet visa på vad skolan och kollo har gemensamt samt vad kollo skulle kunna bidra med till skolans utveckling.

Diskussionen har förts av mig utifrån resultatet och litteraturgenomgång. Jag hoppas att många intressanta frågeställningar diskuteras i examensarbetet och att detta kan ge dig som läsare en givande stund oavsett om du är en gammal "kolloräv" eller en nykomling i kollovärlden.

Nyckelord Skollovsverksamhet, koloni, kollo
Keyword Schoolvacation, summercamp, colony

FÖRORD

Ett stort tack till Sommarbarnsbyrån för att ni hjälpt mig med arbetet och tack för att ni finns. En stor kram till min handledare för engagerat stöd. Tack dessutom till mina intervjupersoner för er medverkan, vilket gjorde examensarbetet möjligt att genomföra. Låt kollo leva!!!

SAMMANFATTNING

Precis som titelbladet talar om skall detta examensarbete handla om skollov. Det kan vara intressant för oss lärare att veta vad våra barn i skolan gör på skolloven. Jag kommer inte att kunna beskriva allt som barnen gör på skolloven, det är omöjligt, men ett sätt att tillbringa skollovet på skall jag försöka beskriva. Om du skriver skollov på ett papper och stryker första och sista bokstaven så får du kvar... kollo. Kollo är vad detta examensarbete skall handla om.

Syftet med arbetet är att beskriva en form av skollovsverksamhet (kollo) som har funnits i mer än hundra år. I arbetet skall du som läsare dessutom få veta om skolan och kollo har beröringspunkter sinsemellan och om kollo kan bidra med någonting till skolans utveckling. Min valda begränsning har varit att undersöka kolloverksamheten i Stockholm.

Frågeställningar som har behandlats i arbetet är bland annat: Vilka egenskaper man helst skall ha som kolloledare? Vad finns det för gemensamma grunder mellan skolan och kollo? Hur skulle ett tänkbart samarbete mellan skolan och kollo kunna se ut?

Mitt metodval blev kvalitativa intervjuer. De fem intervjupersonerna hade alla förkunskaper om kollo och de intervjuades öppet av mig med frågor i strukturerad ordning. För att förklara kollo som begrepp och lättare kunna dra slutsatser ligger en litteraturgenomgång först i arbetet. Den beskriver kollohistorien från begynnelse till idag.

I resultatdelen får du som läsare chans att läsa de intervjuades sätt att se på kolloverksamheten efter mina uppsatta frågeställningar. Resultatet ger förhoppningsvis en beskrivande bild av kollo. I övrigt kommer resultatet visa på vad skolan och kollo har gemensamt samt vad kollo skulle kunna bidra med till skolans utveckling.

Diskussionen har förts av mig utifrån resultatet och litteraturgenomgång. Jag hoppas att många intressanta frågeställningar diskuteras i examensarbetet och att detta kan ge dig som läsare en givande stund oavsett om du är en gammal "kolloräv" eller en nykomling i kollovärlden.

Efter att jag läst böcker om kolonihistorien kom jag fram till att skolan och kollo har ett par gemensamma punkter. En lång historisk bakgrund i kombination med att det handlar om verksamhet för barn är två exempel. Skolan är förvisso obligatorisk och har som huvuduppgift att förmedla såväl teoretiska som praktiska kunskaper till skillnad från kollo som bedrivs på skollov och är frivillig. Finns det då gemensamma pedagogiska mål och syften med de olika verksamheterna?

I skolans måldokument står det att elevernas samhörighet, solidaritet och ansvar skall utvecklas. Kolloverksamheten kan ses som en förebild när dessa mänskliga egenskaper skall utvecklas.

Mitt examensarbete skall försöka ge en bild av en form av skollovsverksamhet som vi som blivande lärare och pedagoger bör känna till. En litteraturgenomgång med historisk tillbakablick inleder examensarbetet följt av intervjuer.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med detta examensarbete är att med stöd av intervjuer och litteraturstudie försöka ge:

- 1; en beskrivning av en form av skollovsverksamhet (kollo) i en kommun
- 2; undersöka om det finns beröringspunkter mellan skolan och denna kolloverksamhet
- 3; att om möjligt ge skolan nytt perspektiv som kolloverksamheten kan bidra med

Till ovanstående syfte hör följande frågeställningar;

1a, Hur kan kolloverksamheten beskrivas?

b, Vilka egenskaper skall man helst ha som kolloledare?

2a, Vad finns det för gemensamma grunder mellan skolan och kollo?

b, Vilka är de största skillnaderna mellan skolan och kollo?

c, Hur nära skall skolan och kolloverksamheten ligga varandra?

3a, Vad skulle kolloverksamheten kunna bidra med till skolans utveckling?

b, Hur skulle ett tänkbart samarbete mellan skolan och kollo kunna se ut?

LITTERATURGENOMGÅNG

Inledningsvis vill jag förklara mitt upplägg för kommande litteraturgenomgång. Min utgångspunkt och begränsning har varit att historiskt beskriva koloniverksamheten i Stockholm och då främst Barnens Ö. Litteraturgenomgången är uppdelad i tre tidsintervaller med underrubriker i varje del. Ordet "koloni" används konsekvent genom hela litteraturgenomgången, förutom i vissa citat samt skrifthänvisningar.

Åren 1883 - 1930

Koloniernas start

För över hundra år sedan, närmare bestämt 1883, flyttade Agnes Lagerstedt från Askersund till Stockholm. Agnes, som var en ung nyexaminerad folkskollärarinna, började arbeta i Hedvig Eleonora folkskola. Storstadslivet skilde sig från livet på landsbygden. Trångboddheten samt den dåliga hygieniska standarden var sådant som bekymrade Agnes mest vid hennes hembesök hos eleverna i deras arbetarhem. (Hollari, Holmberg 1996)

I en tidningsintervju berättar hon med egna ord:

"Redan vid första kontakten med barnen i min klass blev jag gripen av hur klena och eländiga många av dem voro, och jag längtade efter att få göra något för dem..." (a.a.s.12)

Agnes drömde om att starta en koloniverksamhet för de allra klenaste barnen ute i Stockholms skärgård. Koloniverksamheten var något nytt i Sverige, men det fanns sedan slutet av 1870-talet en präst i Schweiz som bedrev en liknande verksamhet som nu hade spritt sig till Sverige.

Medicinalstyrelsens chef i Sverige skrev i en artikel om två viktiga skäl till att koloniverksamheten skulle starta i Sverige. Barnens kroppsliga och själsliga krafter skulle förbättras för att reparera det gångna skolårets och vinterns påfrestningar och för att göra dem mer tåliga inför nästa skolår. Barnens sedliga uppfostran skulle också förbättras genom punktlighet, renlighet och artighet. Agnes bestämde sig för att göra slag i saken och började samla in både pengar och utrustning till verksamheten. Andra frivilliga människor erbjöd sina tjänster och för 75 kronor hyrdes en gård Tulka på Häverö norr om Stockholm. Gården hade det som Agnes sökte, nämligen frisk luft samt närheten till ett stärkande bad. Med arton små skyddslingar, i åldern sju till elva år, begav sig Agnes och en skolkollega med ångaren Roslagen ut på sitt sommaräventyr. Den 17 juni 1884 skrevs den första sidan i den svenska kolonihistorien, men definitivt inte den sista. (Hollari, Holmberg 1996, Börjeson, Hofsten 1985)

Befolkningen hade det knapert ställt med både ekonomin och utrymme under slutet av 1800-talet. Industrialismen var i sin inledningsfas och krävde sin arbetsinsats av alla i samhället. Någon barnomsorg fanns i stort sett inte att tala om utan de allra flesta barnen levde i hemmet och på bakgator under dagtid. Det fanns ett behov att börja ta hand om de fattigaste barnen under sommartid. Med hjälp av hovet togs beslutet att bilda en skollovsförening. Föreningen bildades och 1885 antogs stadgarna för Föreningen för skollovskolonier. (Börjeson, Hofsten 1985)

Den första stadgan är tagen från jubileumsskriften "Föreningen för skollovskolonier 50 år s.7" och beskriver föreningens syfte till stor del.

”Föreningen för skollovskolonier, som står under H.K.H Kronprinsessans beskydd, har till uppgift att på landet, helst i skärgården, anordna sommarkolonier för svaga och sjukliga skolbarn, företrädsvis från Stockholms skolor.”

Lars Lindström skriver i Nordisk pedagogik (1989) att situationen som uppstått präglad av nöd och klassmotsättningar, krävde nya idéer från liberala kretsar i vårt samhälle. Den framväxande fackliga och politiska rörelsen med sina krav på förändringar kunde undanröjas genom välgörenhetsarbete i människokärlekens anda.

Föreningen bestod av flera lokalföreningar från olika församlingar i Stockholm. Varje lokalförening utsåg två ledamöter till en Centralstyrelse vars uppgift skulle vara att förverkliga koloniföreningens syften. Valet av vilka barn som skulle få åka på koloni togs av lärare i samråd med läkare. Barn med utslag, sår och krampåkommor var barn som sållades bort från urvalet. Ett problem att lösa var hur länge barnen skulle vara på kolonin. En del församlingar valde att dela upp sina barn i två grupper och erbjuda dem 30 dagars perioder. Andra församlingar erbjöd 60 dagar. Genomgående var pojkar och flickor på samma koloni, men med skilda sovsalar. Kolonivistelsen skulle vara frivillig för barnen eller som det står skrivet:

”...ej med motvilja lemna hemmet.” (Hollari, Holmberg 1996 s.14)

Det första året med den nybildade föreningen 1885 åkte 353 stockholmsbarn på koloni på sammanlagt 17 gårdar. (Hollari, Holmberg 1996, Börjeson, Hofsten 1985)

Finansiering

Föreningen för skollovskoloni byggde sin verksamhet på välgörenhet. Medlemsavgifter, men framförallt gåvor och donationer gjorde det ekonomiskt genomförbart att skicka barnen avgiftsfritt på koloni de första åren. Efterhand ansåg beslutsfattarna att en avgift var tvungen att komma till stånd. Då väcktes idén att anordna en barnens dag med festligheter som skulle inbringa pengar till koloniverksamheten. Barnens dag fanns sedan tidigare i vårt grannland Danmark med välgörande ändamål som sin huvuduppgift. Allt arbete skedde ideellt med målet att alla i Stockholm skulle märka att det var barnens dag. Av de drygt 80 000 kronorna som inbringades fick koloniverksamheten drygt hälften. En stor summa pengar som skulle förvaltas, vilket gjorde det motiverat att bilda en Barnens Dags förening 1909. Föreningen såg till att festligheterna återkom år efter år. Året därpå, 1910, tog föreningen ett beslut att köpa Lingslätö som är en del av Vaddö norr om Stockholm. En sjukstuga och tre nya gårdar byggdes. Den 14 augusti 1912 fick ön det klassiska namnet Barnens Ö. Utvecklingen gick nu snabbt framåt och flera nya gårdar byggdes inom de närmaste åren. Föreningen Barnens Dag upplät kolonistugorna hyresfritt till de olika församlingarna i Stockholm och drev dessutom egna kolonier. (Börjeson, Hofsten 1985)

Den fortsatta finansieringen av koloniverksamheten blev en stor framtida fråga. År 1908 beslutades det att Stockholms stadsfullmäktige skulle stötta Föreningen för skollovskoloni med 10 000 kronor årligen. Det avsattes pengar för att kontrollera verksamheten med hjälp av inspektörer. Föreningen Barnens Dag tog inte emot anslag och var därmed befriade från

inspektioner och därför gällde inte råd och riktlinjer från inspektörerna Barnens Dags egna kolonier. När första världskriget bröt ut tvingades Barnens Dag att ställas in 1914. Detta ledde till akuta ekonomiska problem för koloniföreningarna. Med hjälp av ett extra engångsanslag klarade sig föreningarna och man fick än en gång hävda koloniernas betydelse. Kolonierna blev mer och mer en kommunal angelägenhet, trots att välgörenhetsformen var det centrala i verksamheten. (Hollari, Holmberg 1996, Börjeson, Hofsten 1985)

Pedagogik

Vad gäller mål och syften med kolonivistelsen från de första åren så sägs det inte så mycket. Verksamhetsberättelserna som skrevs av föreståndaren, ligger som grund för vad kolonin hade för mål. Det fästes stor vikt vid ordning och reda. Att stiga upp och gå och lägga sig samt måltider på bestämda klockslag var sådant som skulle vara betydelsefullt och moraliskt utvecklande. Ett annat huvudmål var att barnen skulle känna kärlek till renlighet i alla avseenden. Från koloniverksamhet utomlands tog man målet att varje barn skulle gå upp i vikt under kolonivistelsen. Vardagliga sysslor som att städa, bära ved och hjälpa till i köket var sådant som en dag på koloni kunde innehålla. (Börjeson, Hofsten 1985)

En man som beskriver sommarkolonins första år är vår svenska författare Olov Svedelid. I en av hans böcker ägnas ett helt kapitel åt kolonilivet på Barnens Ö. Han berättar om att han blev mer eller mindre placerad av föräldrarna på kolonin. Små berättelser från dagarna på kolonin vittnar om att det rådde stenhård disciplin som bara den starke orkade stå emot. Ormar

i sängarna, kompisens toalettbesök och nattliga bus är några små berättelser som Svedelid skriver om i boken. (Svedelid 1993)

Koloniverksamheten var ett sätt att ”kontrollera” barn att bättra sig och bli goda samhällsmedborgare. Eftersom fattigdom och underklass kring dessa tider ansågs som något farligt skulle barnen fostras av människor som ansåg sig veta hur ett barn skulle hanteras. Skola och koloni kunde uppfostra barn till samhällsvarelser utan revolutionära böjelser. Barnens övriga familj, syskon och föräldrar, kunde på detta sätt även påverkas. (Hollari, Holmberg 1996)

Föreståndaren för kolonin hade en svår situation i att välja väg för sin gårds verksamhet. Fysiska övergrepp liksom andra bestraffningar var vanligt förekommande. Brev som skrevs hem av barnen själva blev censurerade. Kontakten med hemmet var oftast helt bruten under kolonivistelsen. Kritiska föräldrar till verksamheten kunde vända sig till sin lokala skollovsförening där kritiken kunde mötas med orden:

”Här gäller det något vida viktigare, att taga han om små plantor, som af brist på vård och näring hålla på att tvina bort...” (Hollari, Holmberg 1996 s.25)

Koloniverksamheten saknade till en början helt yttre samhällelig kontroll. Efterhand började verksamheten kontrolleras av distriktsläkare både före och efter kolonivistelsen. De kom med flera förslag för förändringar. Det skulle helst inte vara mer än 20-25 barn på varje kolonigård. Alla barn skulle ha var sin säng och det behövdes rejält med frisk luft. Dessutom var det ett problem med löss på gårdarna, så det var på sin plats med

kortklippta frisyreer. En av de mer aktiva distriktsläkarna krävde lön för den arbetande personalen. Föreståndarna, som oftast var lärarinnor och övrig personal arbetade gratis mot att få fri mat och boende under de oavlönade sommarloven. Personal på kolonin förväntades att hängivet och kärleksfullt ägna sig åt barnen, eftersom koloniföreningarna inte ansåg sig ha råd att betala ut löner. Kopplingen mellan skola och koloni kan i efterhand synas stark, men man hävdade att sommarlovet skulle vara ett lov och inte en fortsättning på skolan. (Hollari, Holmberg 1996)

En av distriktsläkarna:

”Således bör intet, som påminner om skolan, ingå i barnens sysselsättningar; lexor eller repetitioner, af hvad art de vara må, bör helt och hållet skjutas å sido...” (a.a.s.26)

Skolans läroplan för tiden

I ”Normalplanen för undervisning”(1889) ser man inga direkta spår av koloniverksamheten. Normalplanen tar upp ämne för ämne i skolan, men ingenting om relationen mellan lärare och elev. Mycket av innehållet kretsar kring Kristendoms-kunskap. Att kunna psalmer och biblisk historia utantill fick prioritet i dåtidens skola. Samtidigt läste barnen på kolonierna både morgon- och aftonbön.

Åren 1931 - 1970

Samhällsklimat och finansiering

Under 1930-talets kris uppfyllde skollovskolonierna en viktig roll. Familjerna levde fortfarande trångbott och någon lagstiftad semesterledighet fanns inte för befolkningen. Arbetslösheten var dessutom så hög som 10-20% under trettioalets början. Huvuddelen av finansieringen av kolonierna betalades av kommunerna, men verksamheten var fortfarande starkt knuten till välgörenhetsarbete. Föreningen för Skollovskolonier gav ut en skrift i samband med koloniernas 50-års jubileum. (Börjeson, Hofsten 1985)

I jubileumsskriften "Föreningen för skollovskolonier 50 år"(1935) skrev bokens författare, föreningens sekreterare, utifrån hans sätt att se på koloniverksamheten. Innehållet i skriften koncentrerades kring donationer till kolonin istället för att beskriva själva koloniverksamheten. En kort mening ur jubileumsskriften:

"Barnen trivdes i allmänhet synnerligen väl..." (a.a.s.14)

Lindström (1989) skriver bland annat att sekreteraren för föreningen syftade med sin text att föräldrar skulle känna tacksamhet att deras barn fick åka på koloni. Ett dolt budskap i skriften, enligt Lindström, är att arbetarrörelsens protester mot arbetslöshet och dåliga löner skulle dämpas bland annat genom koloniverksamhet för barnen.

Under 1930-talet började kolonierna alltmer drivas i så kallad stordrift. Det fanns gårdar som kunde ta emot 175 barn. För att kunna hantera situationen på kolonierna krävdes rationalitets tänkande. Visselpipan

användes flitigt bland personalen och barnen fick i militärisk anda ställa upp sig på led för att räknas in. Många av barnen från denna tid har i efterhand berättat om hemska minnen. Det finns exempel på hur en pojke får äta upp sin egen spya efter att ha spytt upp den nyss intagna måltiden. Motiveringen till att pojken skulle äta upp sin egen spya var att pojken hade spytt av elakhet. Myndigheterna ville trots vetskap om misskötsel att barnen skulle få en koloniplats, men inte till vilket pris som helst. Vissa av kolonierna var rena smittanstalterna med sjukdomar som smittade från barn till barn. Det kom krav från myndigheter att kolonierna skulle utarbeta råd och anvisningar för sin verksamhet. Föreskrifter uteblev eftersom kolonierna inte var tvungna att följa dessa. (Hollari, Holmberg 1996)

Samhället och en tillsatt Befolkningskommission försökte, 1938, få fart på debatten om koloniernas betydelse. Detta var den första statliga utredningen om koloniverksamheten. Statens inflytande började göra sig mer och mer gällande inom verksamheten. År 1944 fick de lokala koloniföreningarna 80% ekonomisk hjälp från Stockholms stad. Endast Barnens Dags kolonier drevs helt med välgörenhets pengar. Stockholmsstad borde ta över verksamheten och utöka koloniverksamheten enligt ett förslag. En centralstyrelse yttrade sig också positivt, men värjde sig mot ett offentligt övertagande. Man sa att det då fanns en risk att gå miste om frivilliga oavlönade arbetskrafter samt ekonomiskt stöd från allmänheten. (Hollari, Holmberg 1996)

Undersökningar gjorda av inspektörer vittnade om trånga sovsalar och allmänt dålig hygienisk standard. Dessa undersökningar samt övrig vetskap om koloniernas standard låg som grund för den barnavårdslag som trädde i kraft 1946. Socialstyrelsen blev tillsyningsman för att lagen efterlevdes på

kolonierna och många år av "stängd" verksamhet för allmänheten var nu till ända. Den pedagogiska verksamheten började debatteras av Socialstyrelsen som gick ut med anvisningar hur man skall behandla barn. Det finns enligt dem inget patentråd för hur barnuppfostran skall ske:

"...Varje barn måste behandlas efter sin särart..." (Börjeson, Hofsten 1985 s.28)

Läkare rekommenderade en personalgrupp som bestod av såväl kvinnliga som manliga ledare. Det var dessutom att föredra blandade barngrupper med flickor och pojkar. Barnavårdslagen innebar förändringar, men livet på gårdarna följde fortfarande fast inrutade scheman. Disciplinen var fortsatt hård och i fråga om aktivitetsnivån med sysselsättning för barnen var den många gånger låg. Personalen på gårdarna, däribland den mäktige föreståndaren, arbetade allt som oftast inom någon av församlingarnas skolor. En kokerska hade ansvar för köket och matlagningen. Lönen var dålig för all personal och gemensamma löneförhandlingar skulle dröja ända till slutet av 50-talet. (Börjeson, Hofsten 1985)

Kvalitet eller kvantitet

Hollari, Holmberg (1996) skriver om kampen som fördes mellan Stockholms stad och koloniföreningarna. Det handlade om kvalitet eller kvantitet. Stockholms stad ville införa en slags kvalitetsnivå på verksamheten medan koloniföreningarna ville satsa på stordrift, alltså kvantitativ verksamhet. Personalen på kolonierna var för fåtalig och saknade allt som oftast någon utbildning för verksamheten. Konflikter uppstod när Socialstyrelsen försökte gå in och påtala brister som

uppenbarligen fanns på gårdarna. De stora barngrupperna i kombination med sjukdomar var exempel på brister som fanns. Stockholms stad hade stort inflytande och nästan all koloniverksamhet betalades av offentliga medel. Det fanns ändå ett dubbelt förhållningssätt gentemot kolonierna. Betalning av personal och administration var sådant som Stockholms stad inte ville ta över från koloniföreningarna. Många gårdar fick stänga i slutet av 1940-talet på grund av den nya barnavårdslagen, men att försöka ställa om från kvantitativ till kvalitativ verksamhet var många gånger enklare sagt än gjort. Det gick att förändra regler och föreskrifter om koloni, men desto svårare var det att påverka personalen och dess attityd gentemot barnen. Efterhand kom en mindre utbildning till stånd för personalen. I dagarna tre fick kolonipersonalen deltaga som åhörare vid olika föreläsningar. Instruktioner som var likartade för alla kolonigårdar delades ut till föreståndarna och personalen.

I början av 1960-talet tillfrågades 25 familjer om varför de placerat sitt/sina barn på koloni. De flesta av familjerna gav som skäl att barnet/ barnen inte kunde komma ut på landet på annat sätt. Att finna ett alternativ till kolonivistelsen som var bättre kunde ingen av de tillfrågade ge. En Centralförening bildades för koloniverksamheten för att samordna skollovsföreningarna. Tidigare hade skillnaderna varit för stora mellan de olika föreningarna. Med en Centralförening kunde man fördela resurserna mer rättvist. I och med att förorterna utanför Stockholm byggdes, ökade trycket på innerstadens skollovsföreningar för att de förfogade över fler koloniplatser än barn. Nya inventarier till gårdarna samt lönesättning för ledarna var andra uppgifter som Centralföreningen ansvarade för. Samtidigt som allt detta skedde ville man höja statusen för kolonierna med ökad kvalitet. Ett namnbyte från kollo till sommargård skulle ge kolonierna

ett bättre rykte. För att nå ut direkt till personalen på kolonierna började Centralföreningen ge ut en skrift för att sprida erfarenheter mellan gårdarna. Det skrevs en gemensam folder för personalen som handledning i koloniarbetet. (Börjeson, Hofsten 1985)

Pedagogik

För att lättare komma in på lärarseminariet, dåtidens lärarhögskola, användes koloniarbetet av många föreståndare som en merit. Ända till slutet av 1960-talet gällde koloniarbetet som en merit vid antagningen till lärarseminariet. Ungefär samtidigt började personalgrupperna få en ny utformning. Många av de gamla föreståndarna fick ge plats åt personal med nytt pedagogisk synsätt. Konflikterna lät inte vänta på sig. På vissa kolonier gick det så långt att föreståndarna fick flytta på sig för den nya personalen. Den yngre generationen kom med nya pedagogiska mål i lekfullhetens tecken. Demokratin spirade i takt med att personalen diskuterade barnpsykologi. Från centralt håll började man utbilda personalen. Uppdatera kunskap och få personalen att stanna kvar, var bland annat syftet med utbildningen. En information som gick ut till personalen gick ut på att kolonierna skulle arbeta för gemenskap och samarbete. (Hollari, Holmberg 1996)

Skolans läroplan för tiden

I skolans "Undervisningsplan"(1955) hade kärnämnen sin givna roll precis som vanligt i läroplanstexterna. Det nya förhållningssättet mellan lärare och elever var sådant som gav texten något nytt. Utdrag ur texten visar på liknelser med koloniverksamheten. Ett litet urval:

”På ett särskilt sätt kan friluftsverksamheten tjäna lärljungarnas fostran.”

(a.a.s.6)

Vidare i Undervisningsplanen står det sammanfattningsvis under rubriken ”fostran - undervisning” att skolresor kan bidra till att lära känna varandras olika sidor, vilket kan leda till att övrigt skolarbete förbättras. Det kan dessutom vara lämpligt att bedriva skolverksamhet utanför skolans väggar. Undervisningsutflykter samt lägerskolor bör noggrant planeras innan avfärd. Erfarenheter från utflykten kan sedan redovisas i skolarbetet på något sätt.

Åren 1970 - 1999

Personal

Kommunens ambitioner, under 1970-talet, var att koloniplatserna främst skulle vara anpassade till de fattiga i samhället. Barn till föräldrar med låg inkomst skulle främst beredas plats. Barn med sociala samt medicinska skäl kom i urvalsgruppen därefter. I mån av plats togs barn in vars föräldrar tjänade lite mer. Den sociala ambitionen var tydlig. (Hollari, Holmberg 1996)

Utvecklingen för koloniverksamheten gick stadigt framåt under 1970-talet, men det saknades en gemensam personalorganisation. Lönerna och anställningsvillkoren var de främsta anledningarna till att bilda en egen förening som efter en del formaliteter bildades 1974 och fick namnet SommargårdsArbetarnasRiksOrganisation (SARO). Krafter inom SARO såg till att bilda en fackförening, så att löneförhandlingar kunde föras.

Olika kollektivavtal slöts för personalen. Andra fackliga organisationer inom barnomsorgen hade svårt att acceptera nykomlingen. Domstol fick till slut besluta att SARO hade förhandlingsrätt för sina kolonianställda. (Börjeson, Hofsten 1985)

I artikeln skriven av Lindstöm (1989) står det att SARO förhandlade fram 80 nya personaltjänster enbart i Stockholms kommun. Med dessa nyanställningar och ett lönepåslag på 70% skapades bättre förutsättningar för den pedagogiska verksamheten, enligt honom.

Kommunen ansåg att koloniverksamheten var barntillsyn och borde därför närma sig övrig barn- och fritidsverksamhet. I en utredning konstaterades att sommargårdsföreningarna kunde avveckla sin verksamhet och istället helt lämna över till kommunen. Det bildades ännu en ny del inom koloniverksamheten, nämligen Sommarbarnsbyrån. Sommarbarnsbyrån skulle ta över koloniverksamheten med dess målsättning. Några av koloniföreningarna satte sig på tvären till förslaget, men efter segslitna förhandlingar tog kommunen över verksamheten. De enda som fortfarande hade gårdar kvar var Barnens Dags förening. Ekonomiska problem, samt dåligt underhåll av gårdarna hörde till vardagen även för Barnens Dags förening. Situationen blev ohållbar och Barnens Dags förening blev 1980 en kommunal stiftelse. Under en kort period upprustades kolonigårdar, men lika snart låg nedskärningshoten som svarta moln över ansvariga på Sommarbarnsbyrån. Följden av nedskärningarna ledde till att koloniperioderna kortades av och flera gårdar fick stänga. Förskolebarn ansågs nu inte behöva kolonin, utan det löstes inom den kommunala verksamheten på annat sätt. Fackföreningen SARO hade bara negativt att säga om nedskärningarna:

”...Alla lösningar som innebär bibehållet antal platser till lägre kostnader tycks vara framtidens melodi.” (Hollari, Holmberg 1996 s.150)

Man menade från SARO:s sida att den speciella ”kollokänslan” som enligt dem infinner sig de sista dagarna på perioderna skulle försvinna. En utredare kopplade ihop kvaliteten på kolonierna med vistelsetiden. Kortare perioder innebar, enligt honom, sämre kvalitet. Vidare sa man från olika håll att smärtpunkten var nådd. Med ytterligare nerdragningar var inte kolonierna något annat än läger. (Börjeson, Hofsten 1985, Hollari, Holmberg 1996)

Många ledare menade, enligt boken av Hollari, Holmberg (1996) att kolonivistelsen kunde ge chans till nya roller bland barnen. Hemma i skolan hade barnen redan en given roll. På koloni kan barnen gå in förutsättningslöst i barngruppen, utan att ha en stämpel på sig. Kopplingen till skolan nämns i flera sammanhang i slutskedet av boken. Både barn och personal på kolonierna uttalar sig om skillnaderna mellan att vara hemma i skolan och på koloni. Ett kolonibarn:

”...Lärarna i stan är ju där bara för att lära ut och dem pratar man ju inte med...” (a.a.s.161)

Vidare skriver Hollari, Holmberg (1996) att kolonierna hade i början av 1990-talet samma mål med sin verksamhet som de skrivna på 60-talet av Centralföreningen. Läser man Centralföreningens mål för koloniverksamheten så står det bland annat att barnen skall självständigt fungera med andra människor. Miljön på kolonin skall ge barnen en

helhetsbild. Samarbete och konfliktlösning är ett par punkter som kolonin värnar om i sin verksamhet.

Koloniverksamhet 1999

Idag bedrivs fortfarande koloniverksamhet i Stockholm.

Sommarbarnsbyrån har fortfarande ansvaret för verksamheten. De har formulerat en skrivelse ”Mål för Sommarbarnsbyrån 1999” med tre olika grupperingar av mål för sin verksamhet. Inriktningsmål, effektmål och produktionsmål. Ett exempel från inriktningsmålen:

”Erbjuda barn i grundskolan ett brett utbud av positiv och trygg verksamhet under skolloven.” (a.a.s.1)

En del av effektmålen är mätbara i procent:

”Minst 95% av barn, föräldrar och anhöriga ska vara nöjda med sommarbarnsbyråns verksamhet.” (a.a.s.1)

I övrigt tillägg från måldokumentet är att det skall ges fri insyn i Sommarbarnsbyråns verksamhet så att kvaliteten kan bedömas.

Politiker i Stockholm har formulerat en skrivelse ”Taxa för sommarkoloniverksamhet” (1998) där koloniverksamhetens olika delar diskuteras. Bland annat går det att läsa följande:

”Målet för staden ska vara att bereda alla barn som önskar, plats på koloniverksamheten.” (a.a.s.2)

Vidare tar skriften upp segregations frågan:

”Det är av flera skäl viktigt att erbjuda barn från alla samhällsklasser möjligheten att vistas på ”kollo”. Det främsta är givetvis att det ökar förutsättningarna för barn och ungdomar från olika sociala miljöer att förstå varandra...” (a.a.s.3)

Till barn och föräldrar går Sommarbarnsbyrån ut med en katalog ”Kollo -99” med utbudet för året. Det finns allt från prova på kollon i fem dagar till nitton dagars vistelser. De flesta av kolonierna är hopslagningar av flera gårdar som numera bedrivs i stordrift. Katalogen erbjuder ”vanliga kollon”, men även temainriktad verksamhet såsom ridkollon och teaterkollon. Funktionshindrade barn erbjuds också platser på egna separata gårdar. ”Kollo -99” ger tips och besvarar en del frågor kring koloniverksamheten till anhöriga.

När ny och gammal kollopersonal ansökte om arbete på koloni, genom Sommarbarnsbyrån 1997, fick de hemskickat en folder ”Att arbeta på kollo 1997”. I foldern, som skall vara ett stöd för arbetet under sommaren, får den anställde först en väldigt kort resumé av kolonihistorien. Vidare får den anställde bland annat veta att 1996 åkte 6743 barn på koloni, vilket är rekord om man ser till hela kolonihistorien.

Sommarbarnsbyrån erbjöd 1997 kolonier på alla de längre skolloven. Höst-, sport-, påsk-, samt sommarlovskoloni. Det anställs varje år cirka 600 personer inom koloniverksamheten och tjänsterna som erbjuds är: föreståndare, biträdande föreståndare, köksansvarig samt ledare. När du anställs får du skriva på papper om sekretesslagen (tystnadsplikt) samt

socialtjänstlagen (skyldighet att anmäla till sociala om så krävs).

Föreståndaren har tillgång till en "Kollohandbok", där ytterligare regler finns att följa för de anställda.

Skolans läroplan för tiden

Alla lärare skall idag arbeta med Lpo-94 som utgångspunkt. I Lpo-94, står det utan att citera, att alla som arbetar i skolan skall samverka för att göra skolan till en god miljö för lärande. All personal i skolan skall medverka till att utveckla elevernas samhörighet, solidaritet och ansvar. För att kunna påverka elevernas harmoniska utveckling skall undervisningen vara varierad med olika arbetsformer.

För att avsluta litteraturgenomgången kring koloniverksamheten sammanfattar jag slutet från Lindströms artikel (1989). Det är, enligt honom, främst skolans insatser som uppmärksammas i dagens samhälle när vi diskuterar barnomsorg. Han menar att samhällsutvecklingen kräver mer förmåga till samarbete hos varje individ, vilket kräver en god socialpedagogisk miljö. Kolonin blir därmed en tillgång för hela samhället och inte enbart för individen. Miljön på kolonin är värdefull för alla barn, men särskild betydelse har den för barn och ungdomar som är okoncentrerade i skolan. Slutorden i hans artikel blir sammanfattningsvis att förebyggande åtgärder, dit kolonierna räknas, har minst lika mycket att ge barn idag som det gjorde för över hundra år sedan när skollovskolonierna startade.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Min valda metod för insamlande av data har skett genom fem kvalitativa intervjuer. Intervjuformen som används har varit den riktat öppna med halvstrukturerat innehåll. Jag har avgränsat den öppna intervjun med frågor kring mina uppsatta syften. Valet av kvalitativa intervjuer bestämdes främst av karaktären på mina intervjufrågor, men även med tanke på tidsaspekten för examensarbetet. De som blivit utvalda för mina intervjuer har valts ut av mig själv och inte slumpvis. Att det blev en kvinna och fyra män som blev utvalda styrdes däremot av slumpen, för min avsikt har inte varit att undersöka skillnader mellan könen i undersökningen. I övrigt uppfyller de intervjuade mina kriterier för att bli utvalda genom att; de alla har kunskap om kolloverksamhet i Stockholm samt att de representerar olika bakgrunder. Vilka bakgrunder de intervjuade har återkommer jag till i resultatdelen.

För att kunna genomföra intervjuerna på ett professionellt och riktigt sätt har jag läst en bok om Intervjumetodik (Lantz 1993). Boken gav mig ny kunskap om intervjuteknik. Att vara tydlig, objektiv till sitt valda ämne och kunna skapa en god miljö med andra människor är vitala delar i sitt intervjuarbete. För att skapa förståelse för mitt examensarbete klargjorde jag innan intervjuerna syftet med arbetet för de inblandade. Innan

intervjuerna ägde rum fick de intervjuade fick möjlighet att läsa igenom intervjufrågorna. Materialinsamlandet och intervjuerna har dokumenterats med bandspelare. Intervjuerna genomfördes på lämpligast plats med liknande miljö.

RESULTAT

Till min resultatdel vill jag förtydliga och förklara mitt upplägg. Jag kommer att redovisa resultaten från mina fem kvalitativa intervjuer. De intervjuade, som är anonyma, kommer inledningsvis få en kort bakrundsbeskrivning och bli namnsatta av mig för att man lättare skall kunna skilja dem åt. Svaren kommer att redovisas i den ordning som mitt underlag för intervjun är utformat (se bilaga). För att ge en helhetsbild kommer jag att försöka sammanfatta svaren när svaren är relativt lika. I annat fall, exempelvis vid citat, kommer jag att redovisa vem som har sagt vad.

Den sista frågan om kollo's framtid kommer att redovisas med en redigerad återgivning från intervjuerna för att du som läsare skall ges möjlighet att förstå hur intervjusvaren har sammanställts.

De intervjuade

Intervju 1 - "Blivande lärare"

Min första intervju var med en utbildad snickare. Efter att ha läst ett par år på folkhögskola sökte han till lärarutbildningen, där han nu är i slutet av sin utbildning. Han blev rekommenderad att söka till kollo genom en

kontakt på sin lärarutbildning. Under sina kollosomrar har han arbetat som ledare.

Intervju 2 - "Arbetslös svetsare"

Den andre intervjuade är utbildad svetsare, men var för tillfället arbetslös. Han är den ende i intervjugruppen som inte har någon barnpedagogiskutbildning. På gymnasiet gick han en musiklinje. Tack vare sitt musikintresse fick han en anställning på kollo. Ledare och gårdsansvarig har varit hans anställningar på kollo.

Intervju 3 - "Socialpedagog"

Intervjuperson nummer tre är i grunden utbildad till fotograf, men har även en utbildning till socialpedagog bakom sig. Han är idag högst verksam inom skollovsverksamheten i Stockholm. För att tjäna pengar under sommaren hamnade han på kollo där han först anställdes som ledare för att sedan bli föreståndare.

Intervju 4 - "Förskollärare"

Intervjuperson nummer fyra är utbildad förskollärare med inriktning mot idrott. Hennes önskan var att börja arbeta på kollo och sökte kolloarbete. Sedan ett par år arbetar hon som ledare och gårdsansvarig på ett kollo. Till vardags arbetar hon som förskollärare.

Intervju 5 - "Psykolog"

Intervjuperson nummer fem har en bred utbildningsgrund. Han har i tur och ordning läst till maskiningenjör, gymnasielärare och psykolog. För

närvarande arbetar han mestadels som psykolog. Kolloarbete fick han via en kontakt på en folkhögskola. På kollo var han verksam som simlärare, hästansvarig och föreståndare.

Beskrivande del

-Hur skulle du vilja beskriva kolloverksamheten?

Tre av de intervjuade pekade på vikten att ha roligt på kollo. På kollo skall man göra saker som inte barnen alltid gör hemma. Bada, segla och hajka är aktiviteter som nämndes. "Förskolläraren":

"Det skall vara roliga saker med vettigt innehåll. Ungar tycker att det är skitroligt att spela dataspel, men det är inte det vi skall göra på kollo..."

Till den första frågan fick de intervjuade en liten följdfråga om kolloverksamhetens egentliga syfte och mål. De intervjuade tyckte att stor del av kollos mål är relaterade till den sociala biten av människolivet. Här såg man en enighet i svaren. Tre av de intervjuade pratade om vilka kolloverksamheten är till för idag. Två av dem, båda arbetar idag på kollo, menade att kollo har många barn från medel- och överklass, vilket inte den tredje intervjuade tyckte. Den tredje, pensionerad sedan några år i yrket, såg en tydlig övervikt i kolloverksamheten åt de barn som har det "jobbigt". Två av de intervjuade talade om kollos mål fast med olika synsätt. En talade om det gamla synsättet att bedriva kvalitativ verksamhet. Kollo kunde förr i sina bästa stunder reda upp en del problem som barnen hade med sig ut till kollo. Idag när kollo har kortare perioder så uteblir den sociala kontrollen. Den andre talade om en kolloverksamhet som mer

börjar likna lägerverksamhet. Behovet för kollovistelsen är annorlunda idag än förr i tiden. Idag är verksamheten styrd efter familjernas efterfrågan och inte efter ledarnas.

”Socialpedagogen”:

”Kolloverksamheten skall finnas där ungarna behöver oss...”

-Vilka egenskaper skall man helst ha som kolloledare?

Samtliga fem intervjuade talade om vikten att kunna se barn om du skall arbeta som kolloledare. Du är främst på kollo för barnets skull, vilket innebär att du alltid sätter barnet i första rum. Fyra av fem intervjuade tyckte att en pedagogisk bakgrund med någon slags utbildning för barn är att föredra. En av de intervjuade, den ”arbetslöse svetsaren”, pekade inte ut barnpedagogisk utbildning som något måste för att fungera tillfredsställande som kolloledare. Enligt honom själv, var det bra att ha erfarenhet av barn, men att kräva utbildning med barn var inte ett måste. Andra betydande egenskaper för att klara av kolloarbetet var stor fantasi, medmänsklighet, barnasinne, samarbetsförmåga och att ha glimten i ögat. Kan du inte busa och skratta har du inte på kollo att göra. Självklart måste du dessutom kunna vara förebild som vuxen för barnen med stort ansvarstagande och skinn på näsan. Samtidigt som fyra av de fem intervjuade var överens om att det var bra med en barnpedagogisk bakgrund för en kolloledare, så var det viktigt med en blandning i personalgruppen. Det är viktigt att barnen får se att det finns olika vuxna i samhället. En av de intervjuade, den ”blivande läraren”, beskrev det sistnämnda med orden:

”En personlig egenskap är att man som ledare kan klara av att handskas med barn. Om man sedan är snickare, professor eller lärare spelar egentligen inte så stor roll.”

Skola och kollo

-Vad finns det för gemensamma grunder mellan skolan och kollo?

Samtliga intervjuade talade om de gemensamma yttre ramarna som styr skolan och kollo. Det handlar om människor och barn i båda verksamheterna. Både skolan och kollo bygger mycket av sina verksamheter på att lära ut saker till barn, fast på olika sätt. Samlingar och mattider på fasta klockslag är andra yttre förutsättningar som skolan och kollo gemensamt styrs av. ”Förskolläraren” påpekade att överensstämmelsen, mellan verksamheterna, beror till stor del på kollopersonalens bakgrund. Om kollopersonalen arbetar i skola övrig tid av året så påverkar detta verksamheten på kollo. Personalen tar med sig ett pedagogiskt synsätt från skolan och för över det till kolloverksamheten. Det kan vara aktiviteter eller andra gruppövningar som personalen tar med sig. ”Förskolläraren” fortsatte med att se likheter i läroplanen Lpo-94 med kolloverksamheten. Enligt henne kan man tolka texten i Lpo-94 på så sätt att leken har stor betydelse vid inläring för barnet. Lekfullheten finns på kollo, enligt henne, vilket leder till lärande. Kollo har delar i sin verksamhet som ligger nära skolans läroplan.

-Vilka är de största skillnaderna mellan skolan och kollo?

Det alla intervjuade var ense om, var att kollo bygger på frivillighet medan skolan är ett måste. Skolan har en läroplan att följa det har inte kollo. Om kollo skulle bygga sin verksamhet på tvång, som skolan ofta gör, skulle

stor del av grundtanken med kollo försvinna. Skolan har bestämda tider för i stort sett alla sina lektioner. På kollo finns det ingen rast. Kollo handlar, enligt en av de intervjuade, mycket om möten dygnet runt mellan olika människor och deras olika åsikter. ”Psykologen”:

”På kollo får du lära dig att ta ansvar. Där kan du inte springa hem, utan är tvungen att konfrontera olika grejer...”

Den största skillnaden, enligt ”psykologen”, är att skolan idag fokuserar på teoretiskt innehåll till skillnad från kollo som satsar på utveckling av individen i gruppen.

-Hur nära skall skolan och kolloverksamheten ligga varandra?

Grundinställningen till frågan var hos de tillfrågade att skola och kollo bedriver två skilda verksamheter. Att det sedan är bra eller dåligt att man tar intryck från varandra råder det delade meningar om. En oundviklig koppling mellan verksamheterna är att både skolan och kollo handlar om barnomsorg på ett eller annat sätt och att alla barn är i grundskoleålder. I övrigt tyckte de intervjuade att skolans verksamhet och kollo inte skulle ligga varandra för nära. Ett citat från den ”arbetslöse svetsaren” beskriver inställningen i stort:

”Det sista ungarna vill är att skolan och kollo skall likna varandra.”

Skolans utveckling

-Vad skulle kolloverksamheten kunna bidra med till skolans utveckling?

I litteraturgenomgången till detta examensarbete, har jag valt att plocka fram en läroplan för varje tidsepok. Den första läroplanen (1889) som jag valde, präglades av tidens religiösa anda. Att kunna katekesen utantill var sådant som ansågs viktigt. På kollo, för samma tidsepok, läste man aftonbön helt i stil med skolans mål. Läroplanen (1955) blev min andra valda läroplan i litteraturgenomgången. I den läroplanen får läraren mer konkreta regler om hur man skall förhålla sig gentemot sina elever, än i tidigare läroplaner. Friluftsverksamhet och undervisning utanför klassrummet talas det varmt om i ett par avsnitt ur boken. En tendens i läroplanen (1955) är att man måste kunna handskas med sina elever både på och utanför skolan. I den tredje och sista tidsepoken lyfte jag fram dagens läroplan Lpo-94. Denna lövtunna skrift talar varmt om hur alla elever skall utveckla sin förmåga att ta ansvar och kunna visa solidaritet. Undervisningsmetoderna skall vara varierade med olika arbetsformer. Det står inte ordagrant att skolan skall förlägga tid utomhus för sin undervisning, men jag tycker att varierad undervisning bland annat innebär att man förlägger viss skoltid utomhus och i andra miljöer än i skolans. Lpo-94 har arbetats fram av personer inom skolverksamheten för att leda och stötta oss lärare i vår lärarprofession.

Jag förklarade inte alla dessa rader för mina intervjupersoner, men jag drog en kort sammanfattning av vad jag tänkte och ställde sedan frågan; vad skulle kolloverksamheten kunna bidra med till skolans utveckling?

Skolan skulle, enligt de intervjuade, kunna använda sig av kollo sätts att lära ut på. Våga att ta vara på att barn lär sig mest när de själva får komma med förslag på aktiviteter. På den punkten har kollo kommit längre än skolan. Skolan skulle överhuvudtaget kunna ta mer intryck från andra

verksamheter än sin egen där barnens ansvarskänsla är stor. Arbetssättet i skolorna med grupparbeten och problembaserad inläring kräver att barnen kan ta eget ansvar. Ett eget ansvarstänkande är centralt på kollo, enligt ”psykologen”. I intervjuerna nämndes framförallt den sociala kompetensen på kollo till det starkaste argumenten till skolans vidareutveckling.

-Hur skulle ett tänkbart samarbete mellan skolan och kollo kunna se ut? En av intervjupersonerna tyckte att ett minimum av samarbete skall råda. Kollo är sommarlov och ferieverksamhet och får inte bli skola med dess tillhörande prestationskrav. Två av de intervjuade tyckte att ett ökat samarbete utan att kopiera varandra verksamheter skulle kunna gagna både skolan och kollo. Det finns tillfällen då man önskade att samarbete skulle gälla. Exempelvis att skolan skulle ha en bättre kontakt med ett kollo om ett barn med ”speciella” behov. Ett telefonsamtal, med lite information, från någon på skolan till kollopersonalen skulle underlätta kollovistelsen för barnet i positiv riktning.

Att skolan kan ta hjälp i sin undervisningssituation av kollo kom också upp som förslag. Kollo har en god inlärningsmiljö med närhet till natur som sitt främsta argument. ”Socialpedagogen” berättade i intervjun att skolor i Danmark förlägger en del av sin verksamhet ute på kollen. Klassläraren får chans att åka till kollo under vår och höst terminerna med sin klass. Elever som fått chansen att komma ut till kollo under terminerna presterar bättre resultat i skolans övriga verksamhet och återkommer dessutom gärna till kollo under sommarloven. ”Socialpedagogen” tror att kopplingen till skolan i framtiden kommer att bli än mer tydlig. Kollo tar mer och mer nytta av den kunskap som finns på skolorna, både kunskapsmässigt och med lärare som anställs på kollo. Det syns bland annat i att skolor i Sverige

vill förlägga stödundervisning för skolan på kollo. Förslag har också väckts om att starta helt engelsktalande kollon, liknande som dagens språkresor. Flera andra förslag från de intervjuade handlade om att skolan skulle kunna förlägga en del av sin verksamhet på kollo. Teoretiska delen i skolan, den praktiska på kollo, var enligt en intervjuad något att sträva mot. Samarbetet mellan skolan och kollo kan också handla om information. Gå ut på skolor och berätta om kolloverksamheten, så att lärarna får en uppfattning om vad kollo är för någonting. Att se möjlighet till förändring är viktigt inte minst för skolan, enligt den "blivande läraren":

"Våga flytta från skolmiljön och nyttja fördelarna med det som kollo kan erbjuda."

Framtid

Frågan om kollo framtid återges helt och hållet för att du som läsare skall få en uppfattning om intervjuernas innehåll. Frågans svar kommer att vara en redigerad återgivning, vilket innebär att all onödig information kommer att tas bort för att förenkla läsningen. Efter återgivningen kommer en sammanfattad resultatdel på frågan.

"Blivande lärare"

- Det känns som det hela tiden jagas pengar och att det skall vara så billigt som möjligt, vilket är väldigt synd. Det känns som det finns stora möjligheter och göra bra saker, men pengarna räcker inte riktigt till, det är minimalt med personal, korta perioder för barnen.

- Det känns som att det finns en jakt på pengar hela tiden, som är lite synd och det rimmar lite illa med den grundförutsättningen man har egentligen att barnen verkligen skall komma bort från sta´n och då tycker jag att man skulle kunna vara borta från sta´n en längre period för att öka kvaliteten och att få barnen att må ännu bättre.

”Arbetslös svetsare”

- Kollo kommer att försvinna, tror jag faktiskt. Det är så mycket politiskt och så mycket pengar dom tycker att det handlar om... staten har blivit så jävla snål så att de bjuder inte längre... alltså det kostar mera för en familj att skicka iväg sitt barn på kollo nu än det nånsin gjort för att oavsett dom kollar upp lite på inkomst och så får man lite rabatt därefter, men de e` dyrare och dyrare för varje år. Det läggs ut på olika entreprenörer, det läggs ut på olika... olika saker som tar hand om det från år efter år. Förra året var det Sommarbarnsbyrån nu är det nånting annat och det heter stadsdelar nu helt plötsligt istället för att det är kommunen som skickar... jag vet inte va´det var tidigare... de´så konstiga grejer som de kastar runt det med... pengar bollas hit och dit. Gårdarna håller på och förfaller och det kommer att kosta för mycket att rusta upp gårdarna om dom låter gårdarna förfalla så där mycket. Kolla bara på Betsö (namn på ett kollo) som dom skall försöka att starta upp i år, fa´n jag hade inte viljat vara där förra sommar´n och ändå var jag där och slet och gjorde iordning det förförra sommar´n. Vilken mardröm dom kommer att ha... jag höll ändå på och försökte fixa iordning allting hela sommaren... kämpa och kämpa och kämpa... sju veckor på rad höll vi på och försökte fixat. Okej det blev okej, men det var ändå inte okej och skita för dassen är helt ruttnande. Dom låter det förfalla... i och med att de stänger en gård blir det förfall...

- Det kommer bara bli en exklusiv grej för de rika på privata kollar.
Exakt så kommer det att bli. Privata kollar och jävligt dyrt. Då tappar man allt som kollar en gång stod för existerar snart inte längre. Kollar var ju förr för dom barn från staden som inte hade nånstans att ta vägen. Det var dom som skulle få komma ut och äta upp sig och ha kul. Dom vägdes innan dom åkte ut på kollar och det hölls en matkurva på dom.

”Socialpedagogen”

- Jag tror att kollar kommer utvecklas till, dels kommer det att bli fler aktörer på marknaden det är inte bara vi i Stockholm. Det kommer mer privata intressen. Vi får mycket mera kollar som det ser ut i USA. Kollar kommer att stå väldigt mycket för rika och för fattiga. Mellanskiktet kommer inte att ha råd att åka. Dom fattiga kommer att åka för att dom kommer man att subventionera och dom rika kommer att åka för att dom har råd, men mellanskiktet det ser vi redan idag dom håller vi på att tappa dom som tjänar 20 000- 25 000 tusen dom tappar vi bort. Därför att dom anser sig inte ha råd att prioritera. Så jag tror att framtiden kommer att se ut så väldigt mycket om man inte gör nånting åt det så att man får den där subventioneringen. Se'n hänger det naturligtvis ihop med hur vanan att betala, titta på USA där är man mycket mer van att betala för det man vill ha. Här förväntar vi oss att allting skall vara subventionerat på ett eller annat sätt och det är möjligt att det kommer att förändras nu, men det tror jag, men framtiden kommer också vara att vi mer och mer liknar en ”Children travel service” det kommer att bli mera resebyrå grej eller resebyråstuk med sociala förtecken. Det tror jag kommer bli mer mycket mycket mera vanligt.

- Föräldrar vill ha sina ungar i en trygg verksamhet, bra verksamhet och dom vill ha garanti. Det är det som vi jobbar på. Mera öppen verksamhet för alla det tror jag och se'n sprider sig det här runt i Sverige. Det kommer igen. Kollo är, jag menar när jag startade jag var ute och snackade mycket om kollo -75 och -76 var jag ute mycket när jag jobbade på kollo, jag är ute och snackar ofta om kollo, då var det först så att man fick börja prata om; vad har ni egentligen för idéer om vad kollo är? Då sa nästan alla:

- Jag va'på kollo som liten och jävla asså jag kommer inte utsätta mitt barn för det där det kan jag tala om för er. Fy fa'n man fick sitta på en låda och skämmas hela da'n för att man inte åt upp gröten.

-Dom hade varit på kollo på 40-50-talet och nu det är ju inte samma kollo. Det är inte ens samma kollo som när jag började. Jag menar... det är mil ifrån. Det hände oehört mycket... det har hänt oehört mycket från slutet av 80-talet fram till nu. Väldigt, väldigt mycket har hänt. Med mera inriktad verksamhet, ett kundperspektiv, ett mål med verksamheten. Mycket mera medvetna tankar än att bara bevara nå't som startade 1884 och att det så ska va'.

- Det är mycket tradition. På nå't sätt har vi skitit i traditionen utan göra en verksamhet som dom vill ha. Tradition det är jävligt svårt med sån't här. Jag tycker att det är jävligt intressant att ha kvar vissa traditioner på kollo oavsett om det är kort eller lång. Det är viktigt tycker jag. Jag menar en så'n där typisk kollotradition som försvann lite, men som är på väg tillbaks är att sitta runt lägerelden och spela och sjunga göra sina egna låtar om kollo. Det är sån't som man gör på alla läger och som man måste ha tillbaks på nå't sätt. Det är viktigt. Kollolekar är också jävligt viktiga. Såna

här gamla lekar som har funnits i många år den traditionen är viktig att bevara.

”Förskolläraren”

- Jag är jätteskrämd över kollo's framtid. Jag tycker att det är beklagligt att det är så många medel- och överklass barn som kommer i så korta perioder. Det skall va´ långa perioder för dom barn som behöver det. Jag ger mig tusan på att... de krymper personalgruppen och höjer barnen. Det gör dom... och då kan man knappt prata om kolloverksamhet utan då är det på nå´t sätt... kollo för mig i framtiden känns som snobbläger. Det känns som man har en utveckling ditåt.

- Jag tror också att vi får se en otrolig ökning av privata inriktade kollon. Man kommer att sluta kalla det kollo. Det kommer att vara ridläger, simläger och seglarläger som det redan finns massor som drivs i klubbverksamhet. Det kommer att drivas mer i privat regi, tror jag.

- Stadsdelsnämnderna skrämmer mig enormt. Stadsdelsnämnderna bestämmer vilka som får åka. För det tror också jag att det kommer att bli segregering inom Stockholms stad. Att det är stadsdelsnämnder som satsar på kollo skickar sina barn på kollo och på andra stadsdelsnämnder kommer det att försvinna helt. Så kanske om tio år så kanske vi har barn endast från Bromma, Skarpnäck och Hammarbyhöjdens stadsdelsnämnd. De kanske är de enda som skickar sina barn på kollo.

”Psykologen”

- Jag uttrycker mig utifrån en ideologisk bas. Alltså vad jag tycker och hur jag skulle vilja ideellt se att verksamheten och samhället skulle utformas.

Då är kollo en tummelplats som på ett lekfullt sätt kan ge... utveckla en person. Jag tror att tyvärr att pengapungen styr då som vanligt även i dom här sammanhangen och det gör att den verklighet som vi befinner oss i med pengar hit och dit den gör att kollo kommer att strypas eller också kommer det bli så att man avgiftsbelägger det ännu mer och att samhället frikopplas helt och hållet från kollo. Det blir någonting privat snarare.

- I princip är jag inte emot någonting privat. Det skall finnas både och. Då är vi där igen vilka skall kollo vara till. Skall det vara en tummelplats för besuttna grupper eller skall det vara en tummelplats för alla och risken är att det blir en utvald elit som det var från början på 1880-talet. Då var det besuttna personer. Tyska skolan till exempel startade upp på slutet av 1880-talet då var det en klick utifrån socialgrupp ett som fick den här möjligheten. Det är först på 1910-talet som fattigmanskollo börjar inträda och då var det 70 000 barn ute på kollo. På tiden när det var som störst. Barnens Dag bildades vid den här tiden och kanske pendeln slår tillbaks nu... så att jag ser ganska dystert på... som utvecklingen har rullat se´n mitten av 70-talet eller man säger... se´n mitten, början av 80-talet, då kom det här med pengapungen med i bilden igen plus att vi fick en sämre samhällsekonomi och då drogs alla dom här resurserna åt. På det sättet så ser jag ganska dystert på kollo's framtidbild.

- Jag tror, nej jag vet att det behövs, men samtidigt så tror jag att kollo kommer att avvecklas såsmåningom, tills man en vacker dag tar sitt förnuft till fånga. Det här är en pendel som slår och slår hela tiden så vi får se vad som händer.

Sammanfattning av frågan: Hur ser du på kollo's framtid?

Fyra av de fem intervjuade såg en dyster framtid för kollo framför sig.

”Psykologens” framtidsbild i ord:

”...samtidigt så tror jag att kollo kommer att avvecklas så småningom, tills man en vacker dag tar sitt förnuft till fånga.”

Kollo handlar idag som så mycket annat i samhället om pengar. Pengar styr kolloverksamheten, vilket innebär att periodernas längd samt personaltätheten minskar. De intervjuade trodde att fler kollon i framtiden kommer att drivas på privat initiativ. Sommarbarnsbyrån kommer att bedriva en ”resebyrå” för barn i framtiden. Föräldrar får vänja sig vid tanken att betala mer för att ens barn får åka på kollo, enligt ”socialpedagogen”. Med fler privatdrivna kollon kommer kollo att bli en klassfråga, enligt en av de intervjuade. Stadsdelsnämnderna i Stockholm kommer att satsa olika mycket på kollo och detta kan leda till en snedfördelning av kolloplatser till barnen. Följden kan bli ökad segregation, förespår ”förskolläraren”. Förändringarna inom kolloverksamheten var ett annat återkommande tema i intervjuerna och då inte i positiv bemärkelse. ”Arbetslöse svetsaren”:

”...allt som kollo en gång stod för existerar snart inte längre...”

DISKUSSION

Beskrivande del

-Hur skulle du vilja beskriva kolloverksamheten?

Min första frågeställning fick ett så brett svar som frågan var ställd. Om man ser till intervjuresultatet så skulle var och en besvara frågan efter vad de själva tyckte och tänkte om kollo idag. Tre av de intervjuade valde att besvara frågan kring innehållet på kollo, till skillnad från två av dem som mer bearbetade kollos "gamla" roll och kollos roll idag. En intressant iakttagelse är att de tre som kommenterade innehållet på kollo arbetar på kollo idag och de två som fokuserade sina svar kring kollos roll förr och idag är båda gamla ledare. Svårt att dra några slutsatser om det, men det kan vara så att man ser olika på kolloverksamheten beroende på om man arbetar på kollo idag eller om man är pensionerad inom yrket.

I min litteraturgenomgång, där kollohistorien beskrivs, ser man att frågan om vilka som skall åka till kollo diskuteras flitigt. Kollo var från början tänkt att vara för dem som inte hade det så bra ställt. Idag är kollo i stort sett till för vem som helst oavsett ekonomiska förutsättningar. Jag personligen förespråkar gärna blandade barngrupper för att få med samhällets alla synsätt. Dels är det bra att få möta olika barn, både för barnen själva och för oss ledare, för att vi alla skall förstå att det finns olika slags människor. Det kan dessutom vara en fördel att inte bara ha barn från en samhällsklass för att få en harmonisk barngrupp. Det får aldrig, som en av de intervjuade påpekade, bli en klassfråga om man skall ha råd att åka på kollo eller inte. Kolloverksamheten skall subventioneras för de barn som egentligen inte har råd att åka på kollo. Familjer med bättre ställd ekonomi kan betala mer för sitt/ sina barns kollovistelse. Med ett uppdelat Stockholm på olika stadsdelsnämnder kan det i framtiden komma att ske en snedfördelning av kolloplatserna, vilket förmodligen bara ökar segregationen ytterligare mellan olika samhällsklasser. I litteraturgenomgången kan man

läsa att en ansvarig politiker i Stockholm ansåg att alla barn som vill skall få åka på kollo. Det är ett bra mål. Det gäller ”bara” för politikerna att hitta ett betalningssystem som är rättvist för alla barnfamiljer oavsett inkomst.

Jag anser att den första frågan till de intervjuade var klart relevant, men en aning svårbesvarad. Det vore kanske att föredra en mer precis frågeställning för att lättare kunna jämföra svar och spekulera i olika slutsatser.

-Vilka egenskaper skall man helst ha som kolloledare?

Till denna fråga börjar jag i andra ändan och frågar mig själv om frågans relevans. Frågan kan tyckas vara helt fel placerad och inte svara upp till något av mina syften med arbetet. Jag tycker i efterhand att den här frågeställningen blev den bästa. Att de intervjuade fick svara på frågan vilka egenskaper man helst skall ha som kolloledare är ett bra sätt att beskriva personens grundinställning till kollo.

Jag kan konstatera att samtliga intervjuade talade om vikten att kunna se barn som kolloledare. Andra egenskaper som en kolloledare helst skall ha var fantasi, humor, ansvarstänkande, medmänsklighet och samarbetsförmåga. En ledare som lyckas med sitt kolloarbete uppfyller oftast de flesta av ovanstående egenskaper. De som däremot har svårare att hitta rätt i sin roll som kolloledare brister ofta på någon egenskap. Man kan inte bara vara en ”lustigkurre” på kollo, utan du måste även kunna ta ansvar. Är man bara rolig så tröttnar snart övrig personal på dig och kräver att du skall förbättra ditt ansvarstänkande. Exempel på sämre kolloledare finns och allt som oftast brister dessa ledare på någon egenskap. Kontentan

av detta resonemang blir, att du som ledare måste vara flexibel och kunna behärska många egenskaper samtidigt.

Fyra av de fem intervjuade förespråkade någon slags grund i någon barnpedagogisk utbildning för kollopersonalen. Om du var utbildad lärare, fritidspedagog eller socialpedagog kvittade, huvudsaken var att din utbildning lärde dig att se barn. I bakgrundsbeskrivningen av de intervjuade framgick det att den ”arbetslöse svetsaren” var den enda i intervjugruppen som saknade barnpedagogisk bakgrund. Han var också ensam om att påpeka att det inte alltid behövs någon barnpedagogisk utbildning för att bli kolloledare. Jag vet att Sommarbarnsbyrån som är ansvariga för anställningar på kollo i stort sett kräver barnpedagogisk bakgrund eller lång erfarenhet med barn av sin personal. En god tanke, men en tankeställare som väcks hos mig är att man förmodligen går miste om en stort antal utmärkta kolloledare. Samtliga intervjuade talade om betydelsen att kunna se barn som det primära i kolloarbetet, men varför då kräva barnpedagogisk utbildning? En stor förklaring ligger förmodligen i själva anställningsproceduren. När man anställer en kolloledare är det omöjligt att läsa av en människa via en anställningsintervju och därför anställer man ”säkra” kort (ledare) som då oftast har en barnpedagogisk utbildning i ryggen. Om man läser litteraturgenomgången i detta arbete ser man att kollo sedan begynnelsens start alltid har haft sin största del av anställda plockade från skolverksamheten. År efter år anställdes skolpersonal, vilket gjorde kolloverksamheten skyddad från insyn från allmänheten. En av de intervjuade, den ”blivande läraren”, svarade lite motsägelsefullt när han efterlyste olika vuxna på kollo samtidigt som han hävdade att det behövdes en barnpedagogisk utbildning i bagaget. Det ena behöver i och för sig inte utesluta det andra, men det viktiga är att man som

anställd alltid, oavsett vilken yrkes utbildning man själv har, kommer ihåg att man är på kollo för barnens skull. I framtiden gäller det att kunna ge nya och friska idéer från hela samhället till kolloverksamheten och inte bara från lärarkåren.

Skola och kollo

-Vad finns det för gemensamma grunder mellan skolan och kollo?

Frågan har sin relevans i mitt examansarbete på två sätt som jag ser det.

Dels så är det intressant att som blivande lärare och kolloledare se om det finns gemensamma delar i skolan och kollos olika verksamheter. Den andra orsaken till frågeställningen är att jag har läst i kolonihistorien att man inte har strävat efter att efterlikna skolan på kollo. Efter att ha arbetat tre somrar som kolloledare så tycker jag att skolan och kollo har mycket gemensamt oavsett om man vill det eller inte.

Svaren till frågeställningen blev väntade. Samtliga intervjuade talade om de gemensamma yttre ramarna som styr både skolan och kollo. Det kan vara svårt att se gemensamhet i detaljer, men de yttre ramarna blir så självklara. Gemensamheten mellan skolan och kollo handlar till stor del om att båda verksamheterna skall försöka lära barn olika saker. Enligt de intervjuade är den stora skillnaden mellan verksamheterna hur man lär ut saker.

”Förskolläraren” gav under intervjun intryck av att vara inläst på den nya läroplanen Lpo-94 och kunde därför se likheter mellan dagens läroplan och kolloverksamheten. Hon tolkade läroplanen på så vis att mycket av

lärandet skall ske via leken. Hon har som utbildad förskollärare självklart tolkat läroplanen efter sitt sätt att se den, men jag är beredd att påstå att hon har rätt när hon tycker att kollo utläringssätt, med leken i centrum, går igen i Lpo-94. Vidare tror "förskolläraren" att kolloverksamheten får mer gemensamt med skolan om personalen på kollo arbetar inom skolverksamheten övrig tid av året.

Det är felaktigt att påstå att skolan och kollo bedriver helt olika verksamheter även om man som gammalt kollobarn och numera ledare vill att så skall vara fallet. Olika tidsintervaller bjuder givetvis på inslag av mer eller mindre gemensamhet mellan verksamheterna. Personalen har förr i tiden, liksom idag, i stor utsträckning hämtats från skolverksamheten. Detta har påverkat gemensamheten i innehåll och dess struktur. Aktiviteter, pedagogiska idéer och effekttivisering är på kollo idag mycket av vad som förekommer i dagens skola. Ta effekttiviseringen som ett bra exempel. Idag drivs många kollon i så kallad "stordrift", flera kollon har gått samman till ett storkollo, vilket leder till att matsituationen måste lösas på ett smidigt och bra sätt. Självklart har då personalen, som mestadels består av skolpersonal, tagit intryck från skolans sätt att lösa luncher och middagar. Bestämda tider och god disciplin krävs för att de olika gårdarna skall klara av att äta i en gemensam matsal. Maten blir något av ett stressmoment, istället för en stund till lugn och ro. Detta är ett typexempel på skolans och kollo's gemensamhet. Gemensamheten mellan verksamheterna kan vara svår att urskilja för de intervjuade eftersom fyra av de fem är barnpedagogiskt utbildade och därför kan bli något hemmablinda.

-Vilka är de största skillnaderna mellan skolan och kollo?

Alla de intervjuade var överens om att kollo är frivilligt till skillnad från skolan som är ett måste. Skolan är uppbyggd på en läroplan som skall följas och med den följer en massa krav på barnen, medan kolloverksamheten är mer flexibel och lyssnar mer på hur barnen egentligen vill ha det. Innehållet på kollo bestäms i större samrådan mellan barnen och ledare än vad lärarna i skolan lyssnar på sina elever.

En annan åsikt som kom upp under intervjuerna var att skolan bedriver sin verksamhet på bestämda klockslag med tillhörande lektioner. På kollo finns inte samma stress. Självklart har kollo samlingar på bestämda klockslag, men det är långt ifrån skolans strikt hållna schema. Samma sak gäller möten mellan människor på kollo jämfört med skolan. På kollo tvingas du som barn och ledare konfondera problemsituationer på riktigt. Du kan inte fly från verkligheten och springa hem när det känns jobbigt som du förmodligen kan göra hemma utan du måste lära dig att lösa konflikter oavsett om du vill det eller inte. Alla lever tillsammans på kollogården, dag och natt, med varandra, men framförallt för varandra.

-Hur nära skall skolan och kolloverksamheten ligga varandra?

Med denna frågeställning ville jag veta om skolan och kollo skall ha en koppling mellan sina verksamheter. I efterhand tycker jag att frågan blev onödig att ha med i sammanhanget, för mycket av det som sades i intervjuerna i denna fråga lyftes fram genom svar på andra frågor. Det som framgick i intervjuerna var att de intervjuade ansåg att skolan och kollo inte skulle ligga varandra för nära.

I litteraturgenomgången i mitt arbete går det att läsa om flera kopplingar mellan skolan och kollo. Ett nedslag i historien berättar om att barnen som

fick åka på kollo förr i tiden valdes ut av klassföreståndaren i samråd med läkare. Idag fungerar inte urvalet på samma sätt, men det är tydligt att skolan och kollo alltid haft och kommer att ha en koppling sinsemellan.

Skolans utveckling

-Vad skulle kolloverksamheten kunna bidra med till skolans utveckling?
Min personliga åsikt om skolans framtid och vidareutveckling delar jag kanske med många andra. Skolan står idag och väger mellan sin "gamla" tradition med läraren i centrum och det "nya" tankesättet med aktiva elever som skall finna sin egen kunskap. Vi lärare får i framtiden mer betrakta oss som handledare för eleverna, till skillnad från förr då läraren stod för all kunskap. Jag säger inte att vägen till kunskap måste gå genom det nya förhållningssättet, men helt klart så krävs det förändringar inom skolan för att lyckas med skolans huvudmål nämligen att förmedla kunskaper.

De intervjuade, tyckte att skolan skulle använda sig av kollo sätt att förhålla sig till barn. Barn lär sig mest när de själva får komma med förslag på vad de vill lära sig. Detta är en av skolans största framtida frågor, hur skolan skall lyckas med att motivera sina elever. Här har kollo kommit långt. Barnen lär sig saker utan att egentligen vara medvetna om detta för att de själva kan påverka sin situation. Leken blir lärande och lärande blir lek. Ett eget ansvarstänkande stärks på kollo, tyckte "psykologen". På kollo är du hela tiden och du blir därmed tvungen att ta ansvar för dig själv och dina kamrater på ett helt annat sätt än i skolan. Skolan måste sträva efter att skapa en bättre helhet. Att skrota lektionstimmarna med varje ämne var för sig är ett steg i rätt riktning, tycker jag. Detta kan bidra till att skapa en

socialt fungerande skola. Inför obligatoriska timmar i skolan där man enbart arbetar med klasstärkande övningar. Kollo har en nyckel i sin verksamhet som skolan måste låna för att låsa upp dörren till sin nya framtid.

-Hur skulle ett tänkbart samarbete mellan skolan och kollo kunna se ut? Om man skulle leka med tanken att skolan och kollo gick in i ett samarbete, vilket inte är otänkbart i framtiden. Hur skulle då detta praktiskt kunna vara möjligt? Svaren blev en aning trevande inledningsvis, men efterhand så dök det upp tänkbara förslag till samarbete mellan skolan och kollo.

En av de intervjuade, tyckte att ett minimum av samarbete skall råda. Sommarlovet skall vara en tid av vila från skolan för barnen. En annan åsikt, som två av de intervjuade hade, var att både skolan och kollo skulle kunna stärka sina respektive verksamheter med ökat samarbete. Jag tror personligen att skolan och kollo kan utvecklas sida vid sida. Det får inte bli en kopiering av varandras verksamheter för kopian blir aldrig lika bra som originalet. En åsikt som de intervjuade hade var att skolan och kollo skulle samarbeta mer när det gäller barn med speciella behov. Varje tillfälle ett barn med särskilda behov kommer ut till kollo och det är i stort sett varje period, blir vi kolloledare lite bedrövade. Oftast tar det några dagar innan man lär känna barngruppen så bra att man vet vilka som kan behöva extra stöd i vissa situationer. Tänk vad mycket ett telefonsamtal från skolan till kollopersonalen skulle kunna hjälpa dessa barn som behöver lite extra uppmärksamhet och omtanke. Telefonsamtalet behöver inte och skall inte handla om familjens personliga problem (tystnadsplikt) utan det räcker med små enkla tips till oss ledare. En av kollo's starka sidor är att barnet får

chans att byta ”roll” på kollo från skolans invanda mönster så därför gäller det att bara ge sådan information till oss ledare som vi verkligen behöver. Detta kan vara en svår balansgång med informationen, men å andra sidan skulle ett sådant samarbete kunna hjälpa oss ledare att försöka ge dessa barn den bästa sommaren i deras liv.

Andra förslag till samarbete, som kom upp under intervjuerna, kan vara att skolan förlägger delar av sin undervisning ute på kollogårdarna.

”Socialpedagogen” är väl insatt i hur exempelvis Danmark bedriver samarbete mellan skolan och kollo. Klassläraren åker ut med sin klass under vår- och höstterminerna och bedriver skolundervisning. Att kalla detta kollo är fel, men dessa barn återkommer i stor utsträckning till sommarens mer riktiga kolloverksamhet. Resultatet visar enligt ”socialpedagogen”, att barn som får denna chans till annorlunda undervisning uppmäter bättre resultat i övrig skolverksamhet. Min personliga teori till de bättre skolresultaten är att barnen förmodligen främst stärks som grupp under ”lägerskolan”, vilket i sin tur bidrar till trygghet för klassen som helhet. Självklart spelar undervisningsmiljön in i situationen. Undervisar man i ämnet biologi så är det förmodligen lättare att intressera barnen om man har skog och sjö utanför dörren. Framtidens skola kommer tvingas att samarbeta med andra organisationer än sin egen för att kunna tillfredsställa barnens behov. Debatten stormar idag om alla elever som går ut ”nian” med underkända betyg. Alla dessa elever måste få betyget godkänt för att kunna gå vidare med gymnasiestudier. Ett förslag till åtgärd för dessa underkända elever är att använda kollogårdarna under två eller tre veckor till undervisningssal på förmiddagarna och bedriva lägerverksamhet på eftermiddagarna. Övernattning är att föredra för att skapa en god stämning. Det skulle vara fel att kalla detta kollo, men det är

någon form av lägerskola utöver skolans vanliga undervisning. Våga flytta från skolmiljön, som den ”blivande läraren” uttryckte sig i intervjun.

Ett annat dilemma för kollo del är att det är så få lärare som känner till vad kollo egentligen är för någonting. Bättre information till lärare från kolloansvariga är en viktig del att arbeta för. Flertalet anställda på kollo finns i skolorna och det är där barnen finns som bär upp hela verksamheten. Gå ut med ett informationsblad eller liknande och tala om vad kollo är och varför det är så viktigt. Har man inte kunskap om vad kollo är så är det svårt att rekommendera barnen i sin klass att söka till kollo.

Resultatet från de intervjuade visade på idéer för ett framtida samarbete. Idéerna innehöll inga överraskningar för min egen del, men det har kanske väckt en och annan tanke hos dig som läsare.

Framtid

-Hur ser du på kollo framtid?

För att avsluta intervjuerna så ställde jag denna fråga som kan tyckas gå utanför mina uppsatta syften och det gör den också. Mitt examensarbete har i stort gått ut på att beskriva en form av skollovsverksamhet och om den har gemensamma nämnare med skolan. När man skriver om kollo är det lätt att man ”skönmålar” sin egen tid på kollo och dömer ut allting som kom efter sin egen tid. Att försköna kollo har inte varit min avsikt med det här arbetet, utan jag har strävat efter att ge en så objektiv bild som möjligt med mina ”färgade” ögon. Frågan om kollo framtid var en bra avslutning

på intervjuerna och att lämna frågan om kollo's framtid utan kommentar från de intervjuade skulle vara ett stort misstag.

Prioritering av medel skulle kunna vara svaret på frågan om kollo's framtid, enligt de intervjuade. Fyra av de fem intervjuade såg en dyster framtid för kollo framför sig, eftersom prioriteringen av pengar i samhället inte gynnar kolloverksamheten. De såg framför sig kortare och kortare kolloperioder samt minskad personaltäthet på gårdarna. Har man läst min litteraturgenomgång så kan man konstatera att periodernas längd och personaltäthet ofta diskuterats. Pratar man med gammal kollopersonal om kollo kommer man ofta in på kolloperiodernas längd och det är intressant. Jag var själv i början av 1980-talet på 50 dagars kollo. I mitten av 80-talet togs de flesta 50-dagars perioder bort och ersattes av tre veckors vistelser. Tre veckors perioder upplevde jag som kollobarn under hela 90-talet. Idag när jag arbetar som ledare är periodernas längd nere i 12 dagar. Det finns som jag tidigare nämnt i litteraturgenomgången idag även "prova på kollo" på fem dagars längd. Man kan undra om det finns en undre gräns för hur kort en period skall vara för att få bli kallad kollo. Jag menar att kollo idag många gånger heter kollo på pappret, men i verkligheten är någonting annat. Kort och gott kan man säga, som en av de intervjuade sa, att allt som kollo stod för existerar snart inte längre.

När jag intervjuade "socialpedagogen" diskuterade vi det ändrade behovet av kollo. Att behovet av kollo har ändrats genom åren förstår jag, men det blev mer klart för mig efter den intervjun. "Socialpedagogen" menade att kollo har blivit tvunget att anpassa sig efter efterfrågan, som i det här fallet är barnen och inte efter kolloledarna. Periodlängden är ett exempel på vad som har ändrats efter barnens önskemål och inte ledarnas. I den långa

process som kollo upplevt har saker och ting tvingats att förändras, enligt honom. Han menade att kolloledare kan ha svårt att acceptera förändringar på kollo för att de går emot deras egna åsikter. Jag förstår poängen i resonemanget, men vågar ändå påstå att kollo skall bedrivas i minst tre veckors perioder. En stor anledning till att förespråka minst tre veckors perioder är att kvaliteten ökar i en verksamhet där man kan arbeta mer långsiktigt. Vill man uppnå någonting kvalitativt med kollovistelsen måste man till att börja med ha tid till detta, annars handlar kollo inte om annat än barnpassning och kan därmed ersättas av vilken annan barnomsorg som helst. Att man har lämnat kvalitetstänkandet och övergått till mer kvantitativ verksamhet är tragiskt. På samma sätt som tidigare i kollohistorien bedriver man idag stordriftskollon med uppgift att spara pengar. I ett utskick till alla kolloledare 1997, skriver man från Sommarbarnsbyrån, att det slogs rekord i antal barn på kollo under 1996. Sanningen bakom detta resultat kan man se på flera sätt, men i mina ögon är det vilseledande siffror. Minskar man periodernas längd avsevärt, som man har gjort, kan man självklart ta emot fler barn på kollo. Informationen talar inte om hur lång tid, dessa 6743 barn som åkte på kollo 1996, tillbringade på kollo. En lek med siffror fast det handlar om barn.

Samtliga intervjuade trodde att framtidens kollo kommer att drivas på mer privat basis. Sommarbarnsbyrån, som idag är ansvarig för kolloverksamheten i Stockholm, kommer i framtiden att få driva en ”resebyrå” för barn som kommer att konkurrera på samma villkor som alla andra företag. Ett annat problem i framtiden kan bli, enligt en av de intervjuade, att fördelningen av kolloplatser kommer att bli orättvis. De stadsdelsnämnder som har råd eller vill satsa på kolloplatser kommer att

göra det, övriga lägger ner sina kolloplatser och litar på att föräldrarna tar sitt ansvar under sommaren och tar hand om sina barn.

Vad som är rätt väg för kollo's framtid är jag kanske inte rätt man att svara på, men så mycket vet jag att om ingenting görs inom en snar framtid så kommer kollo enbart att finnas i historieböckerna. Jag hoppas att man en dag tar sitt förnuft till fånga när det gäller kollo, precis som "psykologen" svarade i intervjun. För kollo i "rätt" form har möjlighet att ge barn positiva minnen och erfarenheter som kan räcka långt i detta ibland svårhanterliga liv.

Jag tror att mitt arbete har väckt en del frågor som kan ligga till grund för ett större arbete. Större skriftliga arbeten om kollo behövs för att kollo skall ha en möjlighet att överleva i framtiden. Har du inte för avsikt att skriva vidare om kollo, hoppas jag att du som läsare haft en stunds givande läsning.

REFERENSFÖRTECKNING

Börjeson, Martin & Hofsten, Annika (1985), *Minnesbilder från de första hundra åren*. Oskarshamn: Tryckeri AB Primo

Hollari, Solveig & Holmberg, Jan (1996), *Kollo århundradets sommarlov*. Värnamo: Arena och författarna

Jersild, Per-Christian (1976), *Barnens Ö*.
2 uppl. Stockholm: Bonniers Grafiska Industrier AB

Lpo-94, *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Normalplan för undervisningen i folkskolor och småskolor. (1889)
Allmän del. Stockholm: Kongl. boktryckeriet

Svedelid, Olov (1993), *Världen som var Kungsholmen...*
Borås: Centraltryckeriet

Undervisningsplan för rikets folkskolor. (1955)
Allmän del. Stockholm: Iduns tryckeri AB

Wassberg, Anton (1935), *Föreningen för skollovskolonier 50 år*.
Stockholm: Norrmalms tryckeriet

Opublicerat material:

Lindström, Lars (1989), *Nordisk pedagogik om skollovskolonier*.

Sommarbarnsbyrån

Lindström, Tommie (1997), *Att arbeta på kollo 1997*. Sommarbarnsbyrån

Lindström, Tommie (1998), *Mål för Sommarbarnsbyrån 1999*.

Sommarbarnsbyrån

Nyberg, Lena (1998), *Taxa för sommarkoloniverksamhet 1998*.

Sommarbarnsbyrån

Sommarbarnsbyrån (1999), *Kollo '99*

Intervjufrågor och syfte

Bilaga

Syftet med detta examensarbete är att med stöd av intervjuer och litteraturstudie försöka ge:

- 1; en beskrivning av en form av skollovsverksamhet (kollo) i en kommun
- 2; undersöka om det finns beröringspunkter mellan skolan och denna kolloverksamhet
- 3; att om möjligt ge skolan nytt perspektiv som kolloverksamheten kan bidra med

Bakgrund

Vilken utbildning har du?

Vilket yrke har du idag?

Vilken funktion på kollo?

Hur och varför hamnade du på kollo?

Beskrivande del

1a, Hur skulle du vilja beskriva kolloverksamheten?

b, Vilka egenskaper skall man helst ha som kolloledare?

Skola och kollo

2a, Vad finns det för gemensamma grunder mellan skolan och kollo?

b, Vari ligger de största skillnaderna mellan verksamheterna?

c, Hur nära skall skolan och kolloverksamheten ligga varandra?

Skolans utveckling

3a, Vad skulle kolloverksamheten kunna bidra med till skolans utveckling?

b, Hur skulle ett tänkbart samarbete mellan skolan och kollo kunna se ut?

Avslutande fråga

Hur ser du på kollos framtid?